https://jrl.ui.ac.ir/?lang=en

Journal of Researches in Linguistics
E-ISSN: 2322-3413
16(1), 1-24
Received: 09.07.2023 Accepted: 02.09.2023

Research Paper

Stance taking and Engagement in arbitration theories in the family court: An inquiry in judicial discourse analysis

Parisa Najafi
Postdoctoral Researcher, Linguistics Department, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran
p.najafi2060@gmail.com
Farideh Haghbin*
Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran
fhaghbin@alzahra.ac.ir
Faraj, Mir Azadi
LL.B, Faculty of Law, Azad University, Khorram Abad Branch, Khorram Abad, Lorestan, Iran
mf4365574@gmail.com
Sina Ahmadvand
LL.B, Faculty of Law, Azad University, Doroud Branch, doroud, Lorestan, Iran
ss.a2.law.1@gmail.com

Abstract
The present study examines and describes the process of stance-taking and engagement in the arbitration theories related to the family court grounded on Hyland's (2008) approach to voice and stance-taking. In divorce cases, the judge asks each of the parties (wife/husband) to nominate an arbitrator who is supposed to present the result of his/her considerations on each of the parties to the judge in terms of a theory. In this research, 36 arbitration theories were selected for discussion and analysis. Eighteen theories are related to the arbitrators selected by the parties, which are non-specialist theories, and eighteen cases are related to the theory of court-selected arbitrators, which are called specialized theories. After examining the data based on quantitative and qualitative approaches, it was found that stance markers and (to a lesser extent) engagement markers have a pivotal role in the formation of the discourse of arbitration theory. This goes to the extent that for every 59.26 words in the corpus, there is one stance and engagement marker. Likewise, the comparison of specialized and non-specialized theories shows that specialized theories have more descriptive and explanatory sufficiency.
Keywords: Arbitration theory; Engagement; Family court; Judicial discourse Analysis; Stance.

1. Introduction

Stance markers can be considered as one of the most influential discursive-linguistic media through which subjects can choose to represent their views in different contexts. For instance, judicial and trial context is included in cases and contexts where taking a stance, as a discursive act, can play a significant role in the evaluation, interpretation and judgment of a discursive and/or non-discursive events. Although stance-taking has been studied in a wide range of discourses (Abdi, 2010; Biber, 2006; Hyland, 2005, 2008), the study of its various strategies and functions in judicial discourse has not received much attention and it is of undeniable importance. The reason for this importance is that in judicial discourse, taking a stance in relation to an issue plays a key role in arranging and structuring arguments and perceptions to attract the opinion of judges. Therefore, in this research, we intend to examine the phenomenon mentioned in the arbitration reports in family cases. In cases where couples refer to the family court for divorce, the

*Corresponding author

2322-3413 © University of Isfahan
This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

court refers the issue to the arbitrator to create peace and compromise between them and finally issues a decision based on the arbitrators' point of view. In this connection, the Article 28 of the Family Protection Law states that "after the issuance of the order to refer the matter to arbitration, each of the parties is obliged to introduce one of their relatives as an arbitrator to the civil court within one week from the date of notification.is the arbitrator should be at least thirty years old, male, married and familiar with Sharia, family and social issues." Addressing the divorce matter to arbitration process, from appointing an arbitrator to announcing his opinion to the court, is a time-consuming process, and it also imposes costs on people. On this account, whether such theories can be effective and functional recognizing the necessity of long stages during the judicial process is an enquiry that has to be taken into account. Furthermore, insofar as the arbitration has to be impartial and unbiased, the central puzzle to be resolved is that how one can depend on the impartiality of the theories submitted to the judge give the fact that the arbitrators are introduced by the divorce parties? To put it differently, it is of indubitable importance to ask whether family ties and relations will influence evaluations and theories? Considering issues as such can validate the importance and necessity of the current research. Based on the material presented in the current research, we will investigate taking a stance in arbitration opinions. To this end, we will employ Hyland's approach (2008) to stance-taking engagement. Therefore, this research aims to provide justifiable answer the following queries:

1. What, discursive strategies and linguistic tools are constitutive of stance-taking and engagement?
2. What is the frequency of linguistic tools and discursive strategies of stance-taking and engagement in arbitration reports?

2. Materials and methods

The corpus of the present research consists of 36 arbitration theories extracted from the divorce cases of the family court of Doroud, a city in court of Doroud (a city in Lorestan Province) After examining 86 cases, we opted eighteen expert and non-expert theories of arbitration for analysis. The total number of words in the corpus is 7391. The present research examines and analyzes the data with a descriptive and analytical approach based on quantitative and qualitative components. For the qualitative aspect, we recruited Hyland's (2008) approach to stance-taking and engagement. Concerning the quantitative aspect, we used the Antconc (3.5.8) concordance software and statistical analysis. In so doing, through the Antconc software, we obtained the frequency of the words in the corpus. In the next step, based on Hyland's (2008) proposed tools to study stance and engagement items and instances, we classified them according to the research objectives. We also used statistical analysis to obtain the raw frequency and measure the frequency of the desired components in the scale of 1000 words. It is worth mentioning that during the rewriting of the reports, all the personal information of the referees, feuding parties (wife/ husband), have been changed in order to protect the parties' private information.

3. Discussion and conclusions

For the quantitative examination of our data, first, the interaction indicators were studied in the form of raw frequency and then in the scale of 1000 words. The findings indicate that arbitrators have used (381) stance and (57) engagement elements in their arbitration reports in their interaction with the addressee (judge). The frequency of interaction elements in the whole corpus is (438) and the frequency in the scale of 1000 words also shows that for every (59/62) words, a stance and engagement marker is used, which means that the interaction elements (both stance markers and engagement markers) form an important part of the discourse of arbitration theories.

Table 1- Frequency of stance markers in arbitration reports (total 7391words).

stance markers	raw frequency	frequency in 1000 words
hedges	87	11/77
boosters	99	13/39
attitude markers	85	11/50
self-mention	110	14/88
total	381	51/54

Table 2- Frequency of engagement markers in arbitration reports (total 7391words).

engagement markers	raw frequency	frequency in 1000 words
reader mention	36	**4/87**
asides	0	**0**
Shared knowledge	21	**2/84**
directives	0	**0**
questions	0	**0**
total	57	**7/71**

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

As it can be seen in table (1), among the characteristics related to stance-taking, self-mention elements and attitude markers respectively have the highest and lowest occurrence rates in the corpus.

Examining the frequency of each of the linguistic elements of stance and engagement confirms that the elements of self-mention and attitude markers have the highest and lowest occurrence rates among the types of ways of expressing stance, respectively. Self-mention is a strategy that the author relies on to highlight his presence in the text, and it is observed in the corpus of the present research in the form of personal pronouns and present identifiers of the first person singular (and sometimes plural). The reason why this indicator is used more than other indicators is that in the theories of arbitration, the arbitrator tries to reflect the actions taken towards couples in order to create a compromise between them in his theory based on the responsibility assigned to him by the judge. This way also validates the result of his arbitration. All stance markers, including the use of the first-person pronoun, are tools for persuading the addressee (judge). Regarding the attitude markers, it should be said that the relatively low frequency of this type of markers in comparison with other markers is due to the fact that sometimes it is not possible to have a clear and decisive boundary between the types of markers, because for example, a linguistic structure may in a context show a positive attitude and, in another context, it expresses a negative attitude. For example, the use of reporting speech in scientific genres can increase the validity and accuracy of the author's statements, while in the theories of judgment, they are considered a form of doubt and indirectly show the author's uncertainty about the statements made. In the corpus of the current research, the frequency of positive markers was summarized in only three cases, the reason for which is the specific discourse of these theories, because the arbitrator’s opinion is usually considered when the probability of compromise between couples is low. The negative attitudes in all the reports have three main purposes: targeting the character of the couples, the consequences of not issuing a divorce decree, and announcing the arbitrator’s personal opinion. Regarding engagement markers in the corpus, we can only consider two types of reader pronouns and shared knowledge, because other engagement strategies such as questions, directives, and asides are considered to be a kind of face threatening linguistic actions, in such a way that they do not consider the position and face of the judge as a powerful participant.

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی
سال شانزدهم، شماره اول، شماره ترتیبی ۳۰، بهار و تابستان ۱۴۰۳، ص ۱-۲۴
تاریخ وصول: ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۲/۰۶/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۱

مقاله پژوهشی

موضع‌گیری و مشارکت‌جویی در نظریه‌های داوری در دادگاه خانواده : جستاری در گفتمان‌کاوی قضایی

پریسا نجفی*
فریده حق بین**
فرج میرآزادی***
سینا احمدوند****

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی و تشریح فرایند موضع‌گیری و مشارکت جویی در نظریه‌های داوری مربوط به دادگاه خانواده بر اساس چارچوب پیشنهادی هایلند (2008) می‌پردازد. در پرونده‌های مربوط به طلاق، قاضی از هر یک از طرف‌ها (زن و شوهر) می‌خواهد که یک داور معرفی نمایند. داور موظف است قضاوت و نتیجه بررسی‌های خود از وضعیت هر یک از طرف‌ها را در قالب یک نظریه به قاضی ارائه دهد. در جستار حاضر ۳۶ نظریه داوری برای بحث و بررسی انتخاب شد. ۱۸ نظریه مربوط به داورهای منتخب طرف‌ها است که نظریه‌های غیر تخصصی و ۱۸ نمونه مربوط به نظریه داورهای منتخب دادگاه است که نظریه‌های تخصصی نام می‌گیرند. پس از بررسی داده‌ها براساس رویکردهای کمی و کیفی چنین محرز شد که نشان‌گرهای موضع‌گیری و (به نسبت کمتری) مشارکت‌جویی نقش محوری در شکل‌گیری گفتمان نظریه داوری دارند، به میزانی که به ازای هر ۵۹/۲۶ واژه در پیکره یک نشان‌گر موضع‌گیری و مشارکت‌جویی وجود دارد. همچنین، مقایسه نظریه‌های تخصصی و غیرتخصصی نشان می‌دهد که نظریه‌های تخصصی دارای کفایت توصیفی و تبیینی بیشتری هستند.

کلیدواژه‌ها: دادگاه خانواده، گفتمان‌کاوی قضایی، مشارکت‌جویی، موضع‌گیری، نظریه داوری

*پژوهشگر پسادکتری، گروه زبان شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران p.najafi2060@gmail.com
** استاد، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران (نویسنده مسئول) fhaghbin@alzahra.ac.ir
***دانش‌آموختهٔ کارشناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد واحد خرم آباد، خرم آباد، لرستان، ایران mf4365574@gmail.com
**** دانش‌آموختهٔ کارشناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد واحد دورود، دورود، لرستان، ایران ss.a2.law.1@gmail.com

2322-3413 © University of Isfahan
This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

۱. مقدمه

دیدگاه‌ها، احساسات یا قضاوت‌های شخصی ما نسبت به پدیده‌ها در کلام ما منعکس می‌شود و نمود آن را نیز می‌توان در انتخاب انواع ساختارهای زبانی مشاهده کرد. در واقع، مادامی که ما در جایگاه گوینده یا نویسنده در تعامل با مخاطب قرار می‌گیریم دیدگاه‌های خود را نسبت به آنچه ابراز می‌کنیم به صورت‌های مختلف رمزگذاری می‌کنیم و موضع‌گیری‌های خود را نسبت به آنچه مورد تعامل است، بیان می‌نماییم. موضع‌گیری به علت ماهیت تعاملی خود دارای مفهومی پویا است و نمی‌توان به آن به‌عنوان مقوله‌ای قطبی نگریست، بلکه دارای ماهیت پیوستاری است و چنان‌که رانیوما[1] (2008: 40) بیان می‌دارد «نباید چنین تصورکرد که موضع در کلام یا وجود دارد یا ندارد، بلکه همیشه تا حدی در کلام حاضر است». از این منظر که زبان نظامی از انتخاب است (Halliday, 2013)، نشانگرهای موضع از جمله منابع بسیاری هستند که افراد می‌توانند برای بازنمایی دیدگاه‌های خود در بافت‌های مختلف انتخاب کنند. برای نمونه، از جمله موارد و بافت‌هایی که امر موضع‌گیری، به‌عنوان یک کنش گفتمانی، می‌تواند در ارزیابی، تفسیر و قضاوت یک رویداد گفتمانی و/یا غیرگفتمانی نقش بسزایی داشته باشد، بافت و فضای قضایی است. با اینکه موضع‌گیری در طیف وسیعی از گفتمان‌ها مطالعه شده است (چند مثال)، مطالعه انواع راهبردها و کارکردهای آن در گفتمان قضایی چندان مورد توجه واقع نشده و از اهمیت غیرقابل انکاری برخوردار است. دلیل این اهمیت آن است که در گفتمان قضایی موضع‌گیری در نسبت با یک موضوع در تنظیم و ساختاربندی استدلال‌ها و برداشت‌ها برای جلب نظر قضات نقش کلیدی ایفا می‌کند. از این رو، در این پژوهش حاضر برآنیم که به بررسی پدیده مذکور در گزارش‌های داوری موجود در پرونده‌های خانواده بپردازیم. در مواردی که زوج‌ها بهمنظور طلاق به دادگاه خانواده رجوع می‌کنند دادگاه برای ایجاد صلح و سازش میان آن‌ها مسئله را به داور ارجاع می‌دهد و در نهایت با در نظر گرفتن دیدگاه داوران رأی صادر می‌نماید. ماده ۲۸ قانون حمایت خانواده در خصوص تعیین شرایط داور بیان می دارد که: پس از صدور قرار ارجاع امر به داوری هر یک از طرف‌ها مکلفند ظرف یک هفته از تاریخ ابلاغ یک نفر از اقارب خود را که حداقل سی سال سن داشته و متأهل و آشنا به مسائل شرعی، خانوادگی و اجتماعی باشد، به‌عنوان داور به دادگاه مدنی معرفی نماید. ارجاع به داوری از تعیین داور گرفته تا اعلام نظر وی به دادگاه فرایندی زمان‌بر است و به‌علاوه هزینه‌هایی را نیز به افراد تحمیل می‌کند؛ بنابراین، بررسی میزان تأثیر و کارکرد این نظریه‌ها می‌توان عاملی در تشخیص لزوم وجود چنین مرحله‌ای در طول فرایند دادرسی باشد، چراکه داوری باید کنشی بی‌طرفانه باشد و پرسشی که در این حین مطرح می‌شود آن است که داور اگر از سوی طرفین تعیین شود می‌تواند تصویری بی‌طرفانه به قاضی ارائه دهد؟ یا در طرف دیگر، اگر به داور متخصص دادگاه ارجاع داده شود قضاوت وی چیزی به جز گفته‌های زوج/ زوجه خواهد بود؟ طرح چنین مسائلی می‌تواند اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر را اعتبار بخشد. براساس مطالب مطرح‌شده در پژوهش حاضر تلاش بر این است که به بررسی پدیده موضع‌گیری در آراء داوری بپردازیم و همسو با هدف مذکور به‌طور عمده از رویکرد هایلند[2] (2008) پیرامون موضع‌گیری[3] و مشارکت‌جویی[4] بهره خواهیم برد. بنابراین، این پژوهش در صدد پاسخ به پرسش‌های زیر است:

۱. موضع‌گیری و مشارکت‌جویی در نظریه‌های داوری بوسیلهٔ چه راهبردها و سازوکارهای گفتمانی و ابزارهای زبانی بازنمایی می گردد؟

۲. فراوانی عناصر زبانی موضع‌گیری و مشارکت جویی در گزارش‌های داوری به چه میزان است و از چه راهبردهای گفتمانی استفاده می‌شود؟

ساختار کلی پژوهش حاضر بدین صورت است: بخش (۲) به معرفی پیشینهٔ پژوهش اختصاص دارد. بخش (۳) در بردارندهٔ چارچوب نظری پژوهش است. در بخش (۴) داده‌ها و روش‌شناسی بیان خواهد شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش (۵) ارائه می‌شود و در نهایت، بخش (۶) نتیجه‌گیری را در خود جای می‌دهد.

[1] M. Rauniomaa
[2] Hyland, K
[3] stancetaking
[4] engagement

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

۲. پیشینه تحقیق

پژوهش‌های مربوط به موضع‌گیری را می‌توان در هر دو گونه زبانی نوشتاری و گفتاری و در ژانرهای مختلف دنبال نمود. برای نمونه پژوهش‌های گوناگونی پیرامون انواع صورت‌های موضع‌گیری و نقش‌های آن در ژانرهای مکالمه‌ای (Conrad and Biber et al., 1999 ; Biber, 2000)، گفتمان روزنامه (Bednarek, 2006Biber et al., 1999 ;)، زبان علمی–دانشگاهی (Conrad and Biber, Biber et al., 1999 ; 2000)، گونه‌های مربوط به کاربرد زبان در شبکه جهانی وب (Biber and Zhang, 2018) و تعامل‌های بینا فرهنگی (Friginal, 2009) صورت گرفته است. برخی پژوهشگران نیز از عناوینی چون ارزیابی[۱] (Holmgreen and Vestergaard, 2009Hunston, 2011 ;) ارزش‌گذاری[۲] (Martin, 2000 ; Martin & White, 2005)، جهت(گیری)[۳] (Hyland, 2008) و نقطه نظر[۴] (Simpson, 1993) برای ارجاع به پدیده مشترک استفاده کرده‌اند. از آنجا که پیکره پژوهش حاضر به نوعی ژانر حقوقی محسوب می‌شود، مباحث خود را به معرفی برخی مطالعات انجام‌شده با موضوع موضع‌گیری در حوزه حقوقی و قضایی محدود می‌کنیم.

گلز[۵] (2021) به مطالعه انواع نشان‌گرهای گفتمانی موضع‌گیری در گفتمان مجرمین می‌پردازد. بافت مورد مطالعه وی جلساتی است که هریک از مجرمین برای اخذ عفو یا آزادی مشروط باید به پرسش‌های هیئت داوران پاسخ دهند. پرسش‌های مذکور عمدتاً به گونه‌ای طراحی شده‌اند که میزان پشیمانی مجرمین را نسبت به جرم انجام‌شده و همچنین تعهد آنها را در قبال آزادی مشروط محک زنند. گلز (2021) بر مبنای چارچوب «تحلیل ارزش‌گذاری»[۶] مطرح‌شده توسط مارتین[۷] و وایت[۸] (2005) و بررسی نشان‌گرهای موضع‌گیری در گفتمان مجرمین چنین نتیجه می‌گیرد که تحلیل گفتمان بافت‌های حقوقی و قضایی پیچیدگی‌های خاص خود را دارد، چرا که عمدتاً با هنجارهای اجتماعی مورد انتظار همسو نیستند. برای مثال، موضع‌گیری‌های قاتل‌های زنجیری، مجرم‌های باج‌گیر و نظایر آن دارای موضع‌گیری‌ها و ارزش‌گذاری‌های خاص خود هستند. از طرف دیگر نیز نوع موضع‌گیری افراد تحت تأثیر مقولهٔ قدرت است و این مسئله مشخصاً در گفتار افراد غیر حقوقی[۹] نمود دارد. وی همچنین معتقد است چارچوب «تحلیل ارزش‌گذاری» قابلیت آشکارسازی سطوح معنایی بینافردی در گفتمان را دارد و در نتیجه بر کفایت تبیینی آن صحه می‌گذارد.

چیمستانگ[۱۰] (2017) طی مطالعه‌ای با رویکرد کمی و کیفی به بررسی و تبیین فرایند موضع‌گیری ارزشی در بیانیه‌های آغازین[۱۱] دادگاه می‌پردازد. بیانیه‌های آغازین اظهاراتی هستند که هر دو طرف درگیر در آغاز جلسه دادگاه مطرح می‌کنند. وی بر مبنای رویکرد هایلند[۱۲] (2008) به تحلیل انواع عبارت‌های خودارجاعی،[۱۳] تردیدنمایی،[۱۴] یقین‌نمایی[۱۵] و نشان‌گرهای نگرش[۱۶] (به‌عنوان نمودهای موضع‌گیری) در بافت مذکور می‌پردازد. یافته‌های او حاکی از آن است که ساخت‌های موضع‌گیری جزء جدایی‌ناپذیر گفتمان مدنظر (اظهارت آغازین) هستند. محاسبهٔ فراوانی هریک از عبارت‌های موضع‌گیری مبین آن است که هر دو طرف وکیل مدافع و دادستان به نسبتی مشابه از راهبردهای موضع‌گیری استفاده می‌کنند به گونه‌ای که عبارت‌های مبین قطعیت یا عدم تعهد گوینده نسبت به گفته‌های خود که به ترتیب

---

[1] evaluation
[2] appraisal
[3] voice
[4] point of view
[5] T. Gales
[6] Appraisal Analysis
[7] J. R. Martin
[8] P. R. R. White

[۹] در پژوهش حاضر تقسیم‌بندی کلی مبنی بر افراد حقوقی و غیرحقوقی وجود دارد که بر مبنای آن دسته نخست شامل قاضی، وکیل، دادستان و دسته اخیر شامل متهم، مجرم، شاهد، شاکی و غیره می‌شود.

[10] K. Chaemsaithong
[11] opening statements

[۱۲] پیرامون رویکرد هایلند (2008) به‌طور مفصل در بخش چهارم توضیح داده شده است.

[13] self-mention
[14] hedges
[15] boosters
[16] attitude markers

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

شامل تردیدنماها و یقین‌نماها می‌شود، دارای بیشترین فراوانی و نشان‌گرهای نگرش صریح دارای کمترین فراوانی در پیکره مدنظر بودند. نویسنده همچنین بیان می‌دارد که موضع‌گیری (و تمام نمودهای آن در گفتمان) ابزاری است که به وکلا این امکان را می‌دهند که محدودیت‌هایی نظیر عدم اظهار نظر شخصی پیرامون مسائل را کنار زده و به‌طور غیر مستقیم نظرات خود را به مخاطب عرضه کنند.

اشجربک[۱] (2016) به چگونگی شکل‌گیری موضع‌گیری براساس کاربرد «گفتن»[۲] به‌عنوان یک فعل کنش گفتاری[۳] در محاکم مربوط به جرم‌های تهمت و افترا (libel trial) می‌پردازد. وی ساخت‌های حاوی فعل گفتن را در دو دسته من-محور[۴] و تو/شما-محور[۵] جای می دهد. دسته نخست شامل عبارت‌هایی مانند من گفتم، من باید عرض کنم که، می‌توانم بگویم و دسته دوم شما عبارت‌هایی چون یعنی شما می‌خواهید بگویید، شما که گفتید، آن چیزی که قصد دارید بگویید هستند. یافته‌های وی حاکی از آن است که کاربرد این فعل نقش مهمی در جهت بازسازی گفتمان به وسیله کاربران آن، که اغلب افراد حقوقی دارای قدرت هستند، دارد. به عبارت دیگر، نویسنده در این پژوهش بر این مسئله تمرکز دارد که چگونه مشارکین قدرتمند از کاربرد فعل «گفتن» به‌عنوان ابزاری برای تحمیل دیدگاه‌های معرفت شناختی و القای اقتدار خود در برابر مشارکین غیرحقوقی (که فاقد قدرت هستند یا قدرت کمی دارند) استفاده می‌کنند. در این پژوهش موضع‌گیری در قالب موضوع‌هایی چون بازسازی واقعیت، مداومت در اخذ یک نقطه‌نظر و بحث بر سر دیدگاه‌های چالش برانگیزی که در گفتمان شکل می‌گیرند، دنبال می‌شود.

اشجربک (2014) در پژوهشی به مطالعه الگوهای موضع‌گیری در آراء صادرشده (به وسیله قضات) مربوط به مجازات اعدام در آمریکا می‌پردازد. در این پژوهش آراء به دو دسته آراء انفرادی و آراء اکثریت تقسیم می‌شوند. مراد از نوع نخست آرائی است که توسط یک قاضی در رد یا تأیید یک حکم صادر می‌شود و نوع دوم به آرائی اشاره دارد که به وسیله (تأیید) چند قاضی صادر می‌شود. نویسنده به‌طور عمده از رویکرد دوبواز[۶] (2007) بهره می‌برد و همچنین دو مؤلفه گواه‌نمایی[۷] و وجهیت معرفتی[۸] را در بررسی‌های خود لحاظ می‌کند. دوبواز (2007) موضع‌گیری را یک کنش عمومی می‌داند که توسط یک کنشگر اجتماعی در قالب گفتگو از طریق ابزارهای ارتباطی بروز می‌یابد. کنشگر مذکور در ارتباط‌های خود عموماً به ارزیابی اشیا می‌پردازد، خود یا دیگری را در جایگاه فاعلی قرار می‌دهد که با دیگر فاعل‌ها همسو و در ارتباط است و این ارتباط نیز در زمینه فرهنگی اجتماعی خاصی شکل می‌گیرد. به عبارتی ساده‌تر، مادامی که یک فرد موضع خاصی اتخاذ می‌کند، الف) شئ/ پدیده‌ای را ارزیابی می‌کند، ب) یک فاعل را (که معمولاً خود اوست) در موضع ارزیابی قرار می‌دهد، پ) با دیگر فاعل‌ها همسو می‌شود. نمودار کلی موضع‌گیری از دیدگاه دوبواز در شکل (۱) مشاهده می‌شود.

گوینده	موضع فاعل	موقعیت‌ها/ ارزیابی‌ها	موضع شئ
JAMIE	I	like	this song
SAM	I	don't like	Those

شکل ۱- نمودار موضع (adapted from Du Bois 2007: 153)

Figure 1- Stance diagram (adapted from Du Bois 2007: 153)

اشجربک (2014) همچنین مفاهیمی چون گواه‌نمایی و وجهیت معرفتی را ذیل مفهوم موضع‌گیری قرار می‌دهد و تصویر کلی آن را به‌صورت شکل (۲) نشان می‌دهد:

[1] M. Szczyrbak
[2] say
[3] Speech act
[4] I-oriented
[5] You-oriented
[6] J. Du Bois
[7] evidentiality
[8] epistemic modality

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

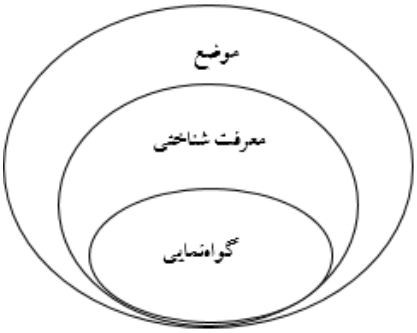

شکل ۲- ارتباط موضع، وجهیت معرفت‌شناختی و گواه‌نمایی (adapted from Szczyrbak 2014: 98)

Figure 2- Relationship between stance, epistemicity and evidentiality (adapted from Szczyrbak 2014: 98)

در نهایت، نویسنده نتیجه بررسی‌های خود را چنین ارائه می‌دهد که آرا قضایی به‌طور گسترده مملؤ از نشان‌گرهای زبانی هستند که بیانگر احساسات شخصی و ارزیابی‌های ذهنی نویسندگان آن‌ها (قضات) می‌باشند. به عبارتی دیگر، موضع‌گیری یک راهبرد استدلالی است که با کاربرد بلاغی آن توسط قضات بعد بینافردی گفتمان قضایی را شکل می‌دهد. بنابراین، علاوه‌بر معنای گزاره‌ای، گفتمان قضایی دربردارنده احساسات و نگرش‌های شخصی و ارزیابی قوت مدارک و شواهد پشت یک گزاره نیز است. نویسنده همچنین بیان می‌دارد که فراوانی و تنوع زیادی از نشان‌گرهای قطعی در آرا انفرادی بسیار بیشتر از آرا جمعی است به همین صورت نیز کاربرد زبان احساسی و ارزشی نیز در آرا انفرادی بیشتر است. همچنین، عبارت‌های حاشیه‌ای و پرسش‌های خوانندهمحور (به‌عنوان راهبردهای تعاملی خواننده‌محور) به وفور در آرا انفرادی مشاهده می‌شوند در حالی که در آرا جمعی چنین مقوله‌هایی مجال بروز کمتری دارد.

در خصوص مطالعات ایرانی نیز مرتبط‌ترین پژوهش موجود مربوط به نجفی و حق‌بین (۱۴۰۱) است. در این پژوهش نویسندگان بر مبنای چارچوب نظری هفر[1] (2005) و هایلند (2005) به تحلیل گفتمان نظریه‌های کارشناسی در دادگاه می‌پردازند. در حوادث مربوط به اداره کار و راهنمایی و رانندگی قاضی تحقیق و بررسی را به کارشناسان متخصص ارجاع می‌دهد و در رای نهایی خود نظر آن‌ها را لحاظ می‌کند. نجفی و حق‌بین (۱۴۰۱) معتقدند گفتمان نظریه‌های کارشناسی متشکل از سه مؤلفه روایت،[2] ضد-روایت[3] و موضع‌گیری است. منظور از ضد-روایت راهبردهای استدلالی است که کارشناسان برای اثبات نظر و رای خود از آن‌ها استفاده می‌کنند و شامل مواد قانونی و دلایل عینی و اثباتی می‌شوند. نگارندگان معتقدند نظریه‌های کارشناسی بیش از آنکه دربردارنده استدلال‌های منطقی (ضد روایت) باشد، مشتمل بر قضاوت‌های ارزشی و بازگویی روایات مشارکین است؛ بنابراین، نمی‌توانند راهنمای خیلی موثقی برای صدور رای به وسیله قاضی باشند.

حاتمی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به تحلیل گفتمان حقوقی قراردادهای تسهیلات بانکی (به‌طور خاص متون قراردادهای مرابحه، جُعاله، مشارکت مدنی و فروش اقساطی) می‌پردازند. هدف اصلی این پژوهش واکاوی ابعاد ابهام و رازگونگی در قراردادهای مذکور است تا از این رهیافت منابع ایجاد ابهام شناسایی شوند. نویسندگان براساس الگوی ون لیوون[4] (2008) و استخراج مؤلفه‌های گفتمان‌مدار میزان رازگونگی متن وانواع گونه‌های القایی آن را شناسایی و درصد وقوع آن‌ها را در هریک از بندهای قراردادهای مذکور محاسبه نمودند. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که کم‌ترین بسامد مؤلفه‌های صریح در قرارداد جعاله با بیست عدد و بیشترین درصد رازگونگی نیز در متن همین قرارداد به میزان ۸۱٫۳ درصد است. بیشترین تعداد گونهٔ القایی مبتنی بر تهدید نیز متعلق به قراردادهای مرابحه و جُعاله با یازده عدد است. در نهایت، نویسندگان چنین بیان می‌دارند که بهتر است برای شفاف‌سازی متون از به‌کارگیری مؤلفه‌های پوشیده اجتناب کرد تا با کاهش میزان رازگونگی از ابهام متن نیز کاسته شود.

[1] C. Heffer
[2] narrative
[3] anti-narrative
[4] T. Van Leeuwen

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

عباس‌زاده و گرجیان (۱۴۰۱) بر اساس الگوهای گفتمانی مک منامین[1] (2002) که مشتمل بر الگوهای تجویزی، توصیفی و آماری است به بررسی انحراف از معیارهای گفتمانی بین قضات و متهمان در دادگاه کیفری می‌پردازند. داده‌های این پژوهش طی نمونه‌گیری تصادفی منظم شامل ۲۷ فایل کوتاه تصویری پنج دقیقه‌ای پخش‌شده از صدا و سیما با موضوع‌های قتل، درگیری، کلاه‌برداری، جعل امضا، دزدی، و تجاوز به عنف است. نویسندگان پس از تبدیل داده‌ها به گونه نوشتاری همهٔ جمله‌های قضات و متهمان را از نظر فراوانی رعایت، تغییر و انحراف در کلامِ معیار از منظر الگوهای تجویزی، توصیفی و آماری شمارش و دسته‌بندی می‌کنند. یافته‌های آنان مؤید آن است که انحراف از این الگوها، نقش تعیین‌کننده‌ای در ارزیابی عملکرد این دو گروه بر عهده دارد به گونه‌ای که گفتمان قضات و متهمان از نظر تغییر در زبان معیار تفاوت معناداری با هم دارند. ولی در رعایت زبان معیار و انحراف از آن در معیارهای تجویزی، توصیفی و آماری بین گفتمان آن‌ها اختلاف معناداری مشاهده نمی‌شود. از دیگر یافته‌های پژوهش آن است که کاربرد روابط قدرت در گفتمان قضات و متهمان مبین هویت آنان است و قضات در قیاس با متهمان از نشان‌گرهای بیشتر قدرت مانند تحکم، صدای بلند و حرکات دست و صورت بیش از متهمان بهره برده‌اند.

۳. چارچوب نظری

در بخش‌های پیشین نیز بدان اشاره شد که براساس آرای هایلند (2001a، 2005، 2008) «موضع» و «مشارکت» دو مفهوم کلیدی در تحلیل جهت‌گیری در متن هستند. موضع به چگونگی جهت‌گیری نویسنده و بازنمایی شخصیت او در متن اشاره دارد در واقع موضع یک کارکرد نگرشی و نویسنده‌محور دارد و مبین شیوه‌هایی است که به‌وسیله آن‌ها نویسندگان خود را (در متن) معرفی و قضاوت‌ها، نظرها و نقدهای خود را بیان می‌کنند. مشارکت از طرف دیگر به شیوه‌هایی اشاره دارد که نویسنده به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم با ابزارهای زبانی به حضور خواننده در متن عینیت می‌بخشد و به عبارت دقیق‌تر، آن‌ها را به‌عنوان مشارکین گفتمان پذیرا می‌شود و به سوی خوانش یا تفسیر متن مدنظر رهنمون می‌شود. هردوی عوامل موضع(گیری) و مشارکت(جویی) ناظر به تحقق شرایط تفسیر صحیح متن[2] هستند، به این صورت که عبارت‌های زبانی باید علاوه بر بازنمایی نویسنده و ایده‌های او، پیش‌بینی از نقدها یا دیدگاه‌های جایگزینی که ممکن است در ذهن خواننده ایجاد شود نیز داشته باشد و به عبارت دقیق‌تر، آگاهی متناسبی از خود (نویسنده) و مخاطب ایجاد کند. هایلند (2008) معتقد است هر دو مقولهٔ موضع‌گیری و مشارکت‌جویی به‌مثابه دو روی یک سکه هستند، چرا که هر دو به بعد بینافردی[3] گفتمان توجه دارند و بنابراین، دارای هم‌پوشانی زیادی با هم هستند، به همین دلیل نمی‌توان آن‌ها را مقوله‌های کاملاً متمایز در نظر گرفت؛ زیرا صورت‌های زبانی ممکن است به‌صورت هم‌زمان دارای بیش از یک نقش و کارکرد باشند، چرا که نویسندگان در خلال پیشبرد بحث‌های خود به‌طور هم‌زمان نیز سعی در طرح یک ادعا، سپس اظهارنظر پیرامون صدق آن، ایجاد همبستگی با مخاطب و اعتباربخشی به آن (ادعا) را دارند. نکته دیگری که هایلند (2008) بدان اشاره دارد و به نوعی در تحلیل هرگونه گفتمان نیز باید مدنظر داشت آن است که هر دو مقوله موضع‌گیری و مشارکت‌جویی تا حد زیادی تابع بافت هستند به عبارتی دیگر، عوامل بافتی[4] محسوب می شوند که همیشه تظاهر آشکار نیز ندارند و در قالب صورت‌های زبانی نمی‌توان آن‌ها را تجزیه و تحلیل کرد؛ اما آنچه که در پژوهش حاضر و نظایر آن بحث و بررسی می‌شود ابزارهای دستوری هستند که بیانگر موضع‌گیری و مشارکت‌جویی در متن هستند. در شکل (۳) نمودهای زبانی موضع‌گیری و مشارکت‌جویی به‌عنوان دو کلان نقش تعاملی (بین نویسنده و مخاطب) معرفی می‌شوند:

[1] G. McMenamin

[2] نویسندگان در پژوهش حاضر واژه «متن» را برای اشاره به هر گونه نوشتاری به کار می‌برند و منظور تقلیل گفتمان به‌صورت ساختاری متن نیست.

[3] interpersonal

[4] contextual

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

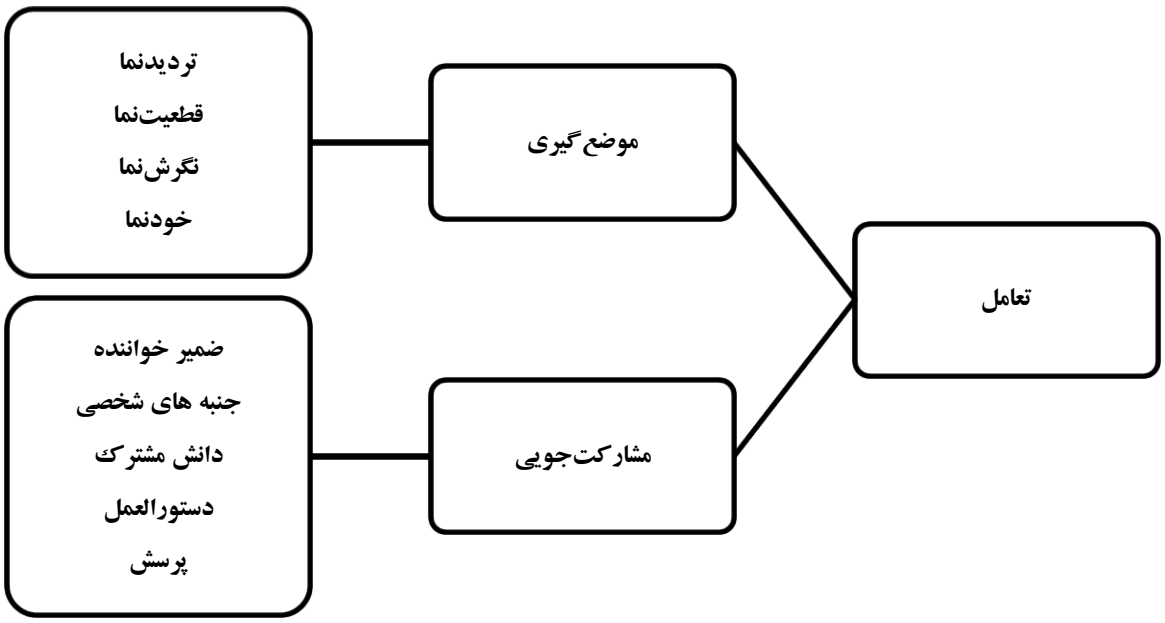

شکل ۳- نمودهای زبانی تعامل نویسنده-خواننده در متن (adapted from Hyland, 2008)

Figure 3- Linguistic representations of author-reader interaction in the text (adapted from Hyland, 2008)

همان‌گونه که باختین[1] (1986) نیز تصریح می کند، مجموعهٔ نمودها یا زیرمقوله‌های مربوط به هریک از کلان‌نقش‌های تعاملی یک هدف مشترک را دنبال می‌کنند و آن تحقق بخشی به ماهیت دیالکتیکی (گفتگومحور) بین خواننده و نویسنده است. بنابراین، می‌توان موضع‌گیری و نمودهای آن را به‌مثابه کلان‌نقش تعاملی نویسنده‌محور[2] و مشارکت‌جویی و نمودهای آن را به‌مثابه کلان‌نقش تعاملی خواننده‌محور[3] در نظر گرفت در ادامه پیرامون هریک از نمودها یا زیرمقوله‌های هریک از کلان‌نقش‌های تعاملی صحبت خواهد شد.

۳-۱. موضع‌گیری

تعامل (بین نویسنده و مخاطب) دارای ویژگی‌هایی است که از آن تعبیر به موضع‌گیری می‌شود و به‌وسیله آن‌ها نویسنده «خود»[4] را در گفتمان مطرح می‌کند. این ویژگی‌ها انواع مختلفی از احساسات و ارزیابی‌های شخصی را منتقل می‌کنند، مانند استدلال‌هایی که نویسنده در قبال اطلاعات خاصی مطرح می‌کند، میزان اطمینان ها دربارهٔ صحت آن‌ها، نحوهٔ دسترسی به آن‌ها و دیدگاهی که نسبت به آن اطلاعات و همچنین مخاطبان خود دارند. هایلند (2008) موضع‌گیری را مشتمل بر سه مؤلفه گواه‌نمایی،[5] اثر،[6] و حضور[7] می‌داند. گواه‌نمایی به تعهدی که نویسنده در قبال میزان اعتبار گزاره‌هایی که بیان می‌کند و تأثیر بالقوهٔ آن‌ها بر خواننده اشاره دارد. «گواه‌نماها گاهی به‌منظور مقایسهٔ شواهد در متن، و به دو صورت صریح و ضمنی به کار برده می‌شوند. در مجموع، به گزاره‌ها و استدلال‌های نویسندگان اعتبار می بخشند» (Abdi, et al, 2010). اثر شامل گسترهٔ وسیعی از نگرش‌های شخصی و حرفه‌ای نسبت به آنچه گفته می‌شود و حضور به میزان فرافکنی خود نویسنده در متن مربوط می‌شود، به عبارت دقیق‌تر، نویسنده انتخاب می‌کند که تا چه اندازه در متن حضور داشته باشد. موضع‌گیری را به‌صورت کلی می‌توان متشکل از چهار جزء تردیدنما،[8] قطعیت‌نما،[9] نگرش‌نما[10] و خودنما[11] دانست.

[1] M. Bakhtin
[2] writer-oriented
[3] reader-oriented
[4] self
[5] evidentiality
[6] affect
[7] presence
[8] hedge
[9] booster
[10] attitude marker
[11] self mention

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

تردیدنماها ابزارهایی هستند که میزان تعهد نویسنده را نسبت به گزاره‌هایی که بیان می‌کند، کاهش می‌دهند و مجالی فراهم می‌کنند که براساس آن اطلاعات بیش از آنکه به‌عنوان حقایق ارائه شوند به‌عنوان عقاید شخصی مطرح می‌شوند (Hyland, 1998). کاربرد عبارت‌هایی چون «احتمالاً»، «ممکن است»، «شاید» و غیره نمونه‌هایی از تردیدنمایی هستند. در واقع وجود تردیدنماها در گفتمان بر این دلالت دارد که گزاره‌هایی بر مبنای استدلال شخصی بیان می‌شوند و لزوماً بر پایه دانش قطعی و معین نیستند. در نتیجه، وجود آن‌ها در گفتمان می‌تواند فضایی برای خوانندگان یا مخاطبین ایجاد کند که در آن گفتمان تفسیرها و خوانش‌های خود را به منصه مباحثه یا مناقشه گذارند.

قطعیت‌نماها برخلاف تردیدنماها به نویسندگان این امکان را می‌دهند که میزان اطمینان خود را نسبت به آنچه می‌گویند ابراز کنند. استفاده از عبارت‌هایی نظیر «حتماً»، «بی‌شک»، «یقیناً» و غیره مثال‌هایی از قطعیت‌نمایی هستند.کاربرد قطعیت‌نماها در گفتمان گرچه مجال بروز دیگر جهت‌گیری‌های جایگزین را کم می‌کند (زیرا یک جهت‌گیری را بر جایگزین‌های دیگر تفوق می‌دهد)؛ اما در عین حال نیز اطلاعات مشترک یا عضویت‌های مشترک را تقویت می‌کند، چرا که اغلب تمایلی در جهت همسویی با ایده‌هایی وجود دارد که مقبولیت بیشتری دارند. قطعیت‌نماها و تردیدنماها هردو معرف پاسخ نویسنده به نقطه نظرات خوانندگان هستند. همچنین، این دو راهبرد بر این نکته تأکید دارند که گزاره‌ها فقط ایده‌ها را منتقل نمی‌کند، بلکه نگرش نویسنده را نسبت به آن‌ها و خوانندگان نیز بیان می‌کنند.

نشان‌گرهای نگرش بیش از آنکه بیانگر نگرش‌های معرفتی[1] نویسنده باشند نگرش عاطفی[2] او را نسبت به گزاره‌ها نشان می‌دهند این نگرش‌های عاطفی به جای انتقال تعهد نویسنده به گزاره‌ها، حامل پیام‌های احساسی چون تعجب، موافقت، اهمیت و غیره هستند. نشان‌گرهای نگرش عموماً در قالب فعل‌های نگرشی جمله‌های قیدی یا صفت‌ها تجلی می‌یابند و به نویسنده مجال موضع‌گیری پیرامون موضوع مورد بحث را می‌دهند. طبیعتاً نگرش می‌تواند جنبه مثبت یا منفی داشته باشد. عبارت‌هایی چون «خوشبختانه، شایسته، کافی» و غیره را می‌توان نشان‌گرهای نگرش مثبت و عبارت‌هایی چون «نامتناسب، متاسفانه، نه چندان مقتضی» و نظایر آن را نشان‌گرهای منفی تلقی نمود. خودنمایی کاربرد ضمایر اول شخص و صفتهای ملکی برای ارائه اطلاعات است (Hyland, 2001b). همان‌گونه که ایوانیک[3] (1998) نیز اشاره می‌کند، ارائه «خود» در گفتمان و به‌طور مشخص در فرایند نویسندگی اصلی اساسی است. در واقع نمی‌توان از تأثیر خودمان و موضوع‌مان در قبال استدلال‌ها، اصول و خوانندگان اجتناب نمود و در عین حال نیز وجود یا عدم وجود ارجاع صریح به نویسنده انتخابی آگاهانه از سوی خود نویسنده است که در مقابل چگونگی بازنمایی خود و موضع خود اتخاذ می‌کند. استفاده از عبارت‌هایی مانند «من، این نویسند(گان)، اینجانب(ان)» نمونه‌ای از خودنماها در متن هستند.

۳-۲. مشارکت‌جویی

همان‌گونه که در بخش پیشین نیز ذکر آن رفت، در راهبرد موضع‌گیری با چگونگی فرافکنی نویسنده و آرای او در گفتمان روبه‌رو هستیم. مشارکت‌جویی به‌عنوان یک راهبرد مخاطب‌محور به دنبال ایجاد ارتباط با مخاطب این است تا هم بر همبستگی تأکید کند و هم با پیش‌بینی مخالفت‌های احتمالی از سوی مخاطبین هدایت فکری آن‌ها را به دست گرفته و در واقع آن‌ها را در موقعیت خود قرار دهد؛ زیرا همان‌گونه که هایلند (2001a) نیز تصریح می‌کند نویسندگان براساس تجربیات قبلی خود (که از آثار پیشین خود به دست آورده‌اند) پیش‌بینی‌هایی در مورد چگونگی واکنش خوانندگان به مباحث یا استدلال‌های آنها دارند و به همین جهت نیز متن‌های خود را طوری ساخته و پرداخته می‌کنند که مستقیماً به نکات احتمالی مورد بحث مخاطبین بپردازند. نشان‌گرهای مشارکت جویی شامل ضمیر خواننده، جنبه‌های شخصی، دانش مشترک، دستورالعمل و پرسش است.

ضمیرخواننده یکی از صریح‌ترین شیوه‌ها برای وارد کردن خوانندگان به یک گفتمان استفاده از ضمیرهایی است که به‌طور مستقیم به خوانندگان اشاره دارند. البته همان‌طور که هایلند نیز بیان می دارد، استفاده از ضمیرهای مستقیم مانند «تو»، «شما»، یا «صفات ملکی» برای مخاطب در برخی ژانرها مانند مقالات پژوهشی نادر است، چرا که به‌جای ایجاد همبستگی و ارتباط بین مشارکین (نویسنده و خواننده) بر جدایی آن‌ها دلالت دارد (Hyland, 2008)؛ به عبارت دیگر، غیریت‌سازی[4] می‌کند و این خود دلیلی بر کاربرد فراگیر ضمیر «ما» است.

[1] epistemic
[2] affective
[3] Ivanic, R.
[4] otherization

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

انگیزه‌های مختلفی برای استفاده از ضمیر مذکور (ما) وجود دارد؛ اما بیش از همه، «ما» معرف خواننده به‌عنوان کسی است که فهم مشترکی با نویسنده دارد و به عبارتی دیگر، هر دو اصل مشترکی را دنبال می‌کنند. البته باید در نظر داشت که علاوه بر ابراز همبستگی متقابل با خواننده، نویسنده باید پیش‌بینی از مخالفت‌های احتمالی خواننده با مباحث مطرح شدهٔ خود داشته باشد و در عین حال دیدگاه‌های بالقوه خواننده را نیز در گفتمان بگنجاند.

دستورالعمل شامل نشان‌گرهایی می‌شود که عمدتاً در قالب فعل‌های امری و فعل‌های کمکی با وجهیت الزامی[1] ظاهر می‌شوند و خواننده را به سه نوع کنش اصلی رهنمون می‌شوند:

کنش‌های متنی:[2] خواننده را به بخش دیگری از یک متن یا متن متفاوت دیگر هدایت می‌کند (مانند: به جدول ۱ مراجعه کنید، به هایلند (2005) مراجعه کنید و غیره).

کنش‌های فیزیکی:[3] خوانندگان را به انجام یک کنش جسمی در دنیای واقعی وا می‌دارند (مانند: دریچه را بازکنید، مواد را مخلوط کنید و غیره).

کنش‌های شناختی:[4] به خوانندگان آموزش می‌دهند که چگونه یک استدلال را تفسیر کنند و با ترغیب آن‌ها به توجه و بررسی مباحث و استدلال‌های موجود در متن، آن‌ها را در موقعیت مدنظر خود قرار می‌دهند.

جنبه‌های شخصی به نویسندگان این امکان را می‌دهد که با ایجاد وقفه مختصر در بحث و ارائه نظر خود درباره آنچه گفته شده است، به‌طور مستقیم خوانندگان خود را مورد خطاب قرار دهند (و – معتقدم دیگر متخصصان هم این نکته را تأیید می‌کنند– .....). سپس نویسنده در حالی که خواننده را به میانه مسیر (خواندن) باز می‌گرداند دیالکتیک مختصری با مخاطب برقرار می‌کند که بینافردی است و بیش از آنکه به پیشبرد گزاره‌ها منتج شود، رابطه نویسنده–خواننده را تقویت می‌کند. جنبه‌های شخصی به‌صورت گسترده در قالب «جملات معترضه»[5] بیان می‌شوند.

ارجاع به دانش مشترک به راهبردی اشاره دارد که با اتکا به آن نویسنده با استفاده از برخی نشانه‌های آشکار در گفتمان از خواننده می‌خواهد که اطلاعات منتقل‌شده را مفروض و مسلم پندارد (همان‌طور که می‌دانیم، مسلم است که و غیره) و در واقع مخاطب را به هم‌ذات‌پنداری با دیدگاه‌های خاصی (از نویسنده) وا می‌دارد. با این عمل، برای مخاطبین نقشی تعیین می‌کند که براساس آن می‌توانند به‌عنوان مشارک فعال در گفتمان حضور داشته باشند، در نتیجه تمرکز گفتمان از نویسنده دور شده و به‌سمت شکل‌دهی نقش خواننده پیش می‌رود.

پرسش به اعتقاد هایلند (2002) مهم‌ترین راهبردی است که با اتکا بر آن می‌توان مشارکین را در یک گفتگو شرکت داد، دعوت به مشارکت کرد، و در آن‌ها حس کنجکاوی برانگیخت و در نهایت نیز به نقطه مدنظر نویسنده رهنمون شد. البته نباید از نظر دور داشت که برخی پرسش‌ها نیز جنبه بلاغی[6] (کاربرد ادبی کنایه، استعاره، استفهام انکاری و غیره) داشته باشند که در این صورت نیز نویسنده انتظار پاسخ از مخاطب ندارد و در واقع پرسش برای محک یا قضاوت مخاطب مطرح نمی‌شود خاصه زمانی که نویسنده بلافاصله به پرسش خود پاسخ می‌دهد (..... اما آیا واقعا مسئله به همین‌جا ختم می‌شود؟ گمان نمی‌کنم).

کاربرد راهبردهای موضع‌گیری و مشارکت‌جویی به نویسنده این امکان را می‌دهد تا در کنار ارزیابی که از مخاطب دارد، جهت‌گیری مؤثر خود را در مباحث و استدلال‌هایی که مطرح می‌کند، بگنجاند.

۴. داده‌ها و روش‌شناسی پژوهش

پیکره پژوهش حاضر متشکل از ۳۶ نظریه داوری مستخرج از پرونده‌های طلاق شعبه خانواده شهرستان دورود است. پس از بررسی ۸۶

[1] obligation modals
[2] textual acts
[3] physical acts
[4] cognitive acts
[5] parenthetical clause
[6] rhetoric

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

پرونده، ۱۶ نظریه‌های داوری تخصصی و ۱۶ نظریه‌های داوری غیرتخصصی برای بحث و بررسی انتخاب شدند. تقسیم‌بندی گزارش‌ها به دو قسم تخصصی و غیر تخصصی توسط نگارندگان صورت گرفته است. در پرونده‌های طلاق برای ادامه روند صدور حکم، قاضی از طرف‌ها می‌خواهد که یک داور با شرایط خاص (ر.ک به بخش مقدمه) به دادگاه معرفی نمایند و در صورتی که قادر به معرفی فرد مذکور نباشند، دادگاه خود داور را مشخص می‌کند. گزارش‌هایی که توسط داور منتخب طرف‌ها تهیه می‌شود را غیرتخصصی و گزارش داور برگزیده دادگاه را گزارش تخصصی نام نهادیم. برخی پرونده‌ها نیز فاقد نظریه داوری و برخی نیز تنها شامل یک نظریه می‌شود به این معنا که یکی از طرف‌ها خانم/ آقا داوری معین نکرده یا هزینه داور منتخب دادگاه را پرداخت نکرده است. برخی نظریه‌ها نیز برای پژوهش حاضر داده معیوب محسوب می‌شدند که شامل گزارش‌های غیرتخصصی هستند که داور در آن‌ها تنها در قالب دو یا سه جمله عدم سازش طرف‌ها را اعلام می‌کند و عملاً اطلاعاتی به مخاطب ارائه نمی‌نماید؛ بنابراین، از پیکره پژوهش حاضر حذف شدند. همچنین، در تمامی نظریه‌های داوری بخش معرفی وجود دارد که در قالب یک پاراگراف به معرفی داور و طرف مورد داوری می‌پردازد که به علت وجود داده‌های تکراری از پیکره حذف شدند. به علاوه در بیشتر گزارش‌های داوری به آیه ۳۵ سوره مبارکه نسا در هر دو صورت عربی و فارسی ارجاع داده می‌شود. این قسمت نیز به دلیل ایجاد داده تکراری از پیکره حذف شد. در نتیجه مجموع واژه‌های پیکره به ۷۳۹۱ واژه تقلیل یافت. بر این اساس، پژوهش حاضر با رویکردی توصیفی- تحلیلی و بر مبنای مؤلفه‌های کمی و کیفی به بررسی و تحلیل داده‌ها می‌پردازد. در بعد کیفی به‌طور عمده از آرا و روش شناختی هایلند (2008) و در بعد کمی از نرم‌افزار واژه‌نما انتکانک[1] و تحلیل‌های آماری بهره برده‌ایم به این صورت که نخست با استفاده از نرم‌افزار انتکانک میزان فراوانی واژه‌های موجود در پیکره را به دست آوردیم و در مرحله بعد براساس مؤلفه‌های موضع‌گیری و مشارکت‌جویی هایلند (2008) دسته‌بندی آن‌ها مطابق اهداف پژوهش پرداختیم. تحلیل‌های آماری را نیز به دست آوردن فراوانی خام و اندازه‌گیری فراوانی مؤلفه‌های مدنظر در مقیاس ۱۰۰ واژه به کار گرفتیم. درخور بیان است که به هنگام بازنویسی گزارش‌ها تمامی اطلاعات شخصی افراد اعم از داور، خانم و آقا به‌منظور حفظ حریم شخصی تغییر یافته است.

۵. بحث و بررسی داده‌ها

همان‌گونه که در بخش (۴) نیز بدان اشاره شد، پیکره پژوهش حاضر متشکل از ۳۶ گزارش داوری است. این گزارش‌ها ۷۳۹۱ واژه را شامل می‌شوند. به‌منظور بررسی کمی داده‌ها نخست نشان‌گرهای تعامل در قالب فراوانی خام و سپس در مقیاس ۱۰۰۰ واژه مطالعه شدند. یافته‌ها حاکی از آن هستند که داورها در گزارش‌های داوری خود (۳۸۱) بار از عناصر موضع‌گیری و (۵۷) بار از عناصر مشارکت جویی در تعامل با مخاطب (قاضی) استفاده نموده‌اند. فراوانی عناصر تعامل در کل پیکره (۴۳۸) است و فراوانی در مقیاس ۱۰۰۰ واژه نیز نشان می‌دهد که به ازای هر (۵۹/۶۲) کلمه از یک نشان‌گر مربوط به موضع‌گیری یا مشارکت‌جویی استفاده شده است که خود به معنای آن است که عناصر تعامل اعم از موضع‌گیری و مشارکت‌جویی بخش در خور توجهی از گفتمان نظریه‌های داوری را شکل می‌دهند.

جدول ۱- فراوانی نشان‌گرهای موضع در نظریه‌های داوری (مجموع کل واژها ۷۳۹۱)

Table 1- Frequency of stance markers in arbitration reports (total 7391words)

مشخصه‌های موضع‌گیری	فراوانی خام	فراوانی در ۱۰۰۰ واژه
تردیدنما	۸۷	۱۱/۷۷
یقین‌نما	۹۹	۱۳/۳۹
نشان‌گر نگرش	۸۵	۱۱/۵۰
خودنما	۱۱۰	۱۴/۸۸
جمع	۳۸۱	۵۱/۵۴

همان‌گونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، در بین مشخصه‌های مربوط به موضع‌گیری عناصر خودنما و نشان‌گر نگرش به ترتیب دارای بالاترین و کمترین میزان وقوع در پیکره هستند.

[1] Antconc 3.5.8

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

جدول ۲- فراوانی نشان‌گرهای مشارکت در نظریه‌های داوری (مجموع کل واژها ۷۳۹۱)

Table 2- Frequency of engagement markers in arbitration reports (total 7391words)

مشخصه‌های مشارکت‌جویی	فراوانی خام	فراوانی در ۱۰۰۰ واژه
ضمیرخواننده	۳۶	۴/۸۷
جنبه‌های شخصی	۰	۰
دانش مشترک	۲۱	۲/۸۴
دستورالعمل	۰	۰
پرسش	۰	۰
جمع	۵۷	۷/۷۱

براساس جدول (۲) مشارکت‌جویی به نسبت موضع‌گیری دارای نمودهای کمتری در گفتمان است و بازنمایی آن را تنها در عبارت‌های زبانی مربوط به ضمیرخواننده و دانش مشترک می‌توان مشاهده نمود. در ادامه هریک از نشان‌گرهای مربوط به موضع‌گیری و مشارکت‌جویی مورد بحث و بررسی قرار خواهند گرفت.

۵-۱. موضع‌گیری

چنین بیان شد که موضع‌گیری به چگونگی بازنمایی (خود) نویسنده در گفتمان اشاره دارد و نمودهایی در گفتمان دارد. در ادامه هر یک از نمودها یا عناصر زبانی مربوط به موضع‌گیری به‌عنوان یک راهبرد نویسنده‌محور مطرح و پیرامون هر یک توضیح داده خواهد شد.

۵-۱-۱. تردیدنماها

تردیدنماها به نویسنده این امکان را می‌دهند که در گفته‌های خود جانب احتیاط را رعایت کند و نسبت به اظهارت خود تعهدی جزئی (به‌جای قطعی) را ارائه نماید و ارزیابی‌ها خود را در قالب امور ممکن (به‌جای قطعی) ابراز نماید و چنان‌که هوبلر[1] (1983) بیان می‌دارد، در واقع کاربرد تردیدنماها میزان مسئولیت گوینده/ نویسنده را در قبال اظهارات خود کاهش می‌دهد.

جدول ۳- فراوانی تردیدنماها در نظریه‌های داوری

Table 3- Frequency of hedges in arbitration reports

مقوله‌ها	مصداق‌ها	فراوانی در ۱۰۰۰ واژه
قیدها (۱۷)	شاید[2] (۲)، گویا (۲)، حدودا (۴)، ظاهرا (۶)، در صورت امکان (۳)	۲/۳۰
فعل‌های وجهیت‌نما (۲۵)	به نظر می‌رسد (۲۱)، ممکن است (۳)، بهتر است (۱)	۳/۳۸
جملات معترضه (۳)	صحت و سقم گفته‌ها با ....است (۳)	۰/۴
محمول‌های بیانی[3] (۴۲)	بنا به گفته (۸)، اظهار داشت (۲۹)، اعلام می‌نماید (۳)، بنا به اظهارات (۲)،	۵/۶۸
جمع	۸۷	۱۱/۷۷

[1] Huebler, A.

[2] «شاید» در پیکره پژوهش حاضر دارای دو نمود قیدی و عملگر وجهیت‌نمایی است که به ترتیب در مثال‌های زیر مشاهده می‌شوند، لیکن به پیروی از مطالعات پیشین هر دو مصداق «شاید» را در دسته قیدی قرار دادیم:

الف. شاید گذر زمان مسائل فی‌مابین را حل کند.

ب. بالای ۲۰ بار شاید هم بیشتر که شوهرم را به کمپ ترک اعتیاد بردیم.

[3] utterance predicate

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

در نظریه‌های داوری عناصر زبانی متعددی مبین تردیدنمایی داور هستند که به‌طور کلی در چهار دسته قیدها، فعل‌های وجهیت‌نما، جملات معترضه و محمول‌های بیانی[۱] جای می‌گیرند. مثال‌های (۱) نمونه‌هایی از کاربرد قیدهای تردیدنما در گزارش‌های داوری هستند.

(۱) الف. اما گویا متأسفانه وی از اعتیاد دست برنداشته است.

ب. ظاهراً زوج قصد زندگی مشترک ندارد.

پ. با ایشان صحبت نموده که در صورت امکان زوجه به زندگی مشترک با زوج ادامه دهند.

گاهی نیز داور به‌طور صریح با استفاده جملات معترضه میزان اعتبار گفته‌های هریک از طرف‌ها (خانم/ آقا) را زیر سؤال می‌برد:

(۲) الف. [....][۲] (صحت و سقم اظهارات زوجه به نظر قاضی محترم است).

ب. [....] (صحت و سقم اظهارات زوجه بستگی به نظر قاضی محترم دارد).

علاوه بر موارد ذکرشده مجموع ۴۲ فعل بیانی در پیکره شناسایی شد (۳). نگارندگان معتقدند استفاده از فعل‌های بیانی خود دلیلی بر عدم یقین نویسنده از میزان اعتبار اظهارات بیان شده است. در واقع داوران با نقل قول از طرف‌ها به‌طور ضمنی تصریح می‌کنند که مسئولیت ادعاها و گفته‌های مطرح‌شده بر عهده خود افراد است و آن‌ها (داوران) آگاهی کافی در راستای تصدیق یا تکذیب مسائل مطرح‌شده ندارند.

(۳) الف. بنا به گفته زوجه زوج از ابتدا به مخدر اعتیاد داشته ولیکن این موضوع مدت‌ها مکتوم مانده.

ب. در آخر آقای م.ر گفتند که خواسته های همسرم نه عاقلانه هست و نه منطقی.

پ. همگی اظهار نمودند که امکان زندگی مشترک با زوج فراهم نیست.

هایلند (1996, 1998) معتقد است نقش اصلی تردیدنماها در گفتمان علمی بیان وجوه مختلف معرفت‌شناختی (امکان، احتمال و غیره) است. در گزارش‌های داوری تردیدنماها بیش از آنکه مبین وجهیت معرفت‌شناختی باشند در واقع به قصد انگیختن مناقشه مورد استفاده قرار می‌گیرند. به عبارتی دیگر، داور به‌صورت مستقیم/ غیرمستقیم در صدد ایجاد این ذهنیت در ذهن مخاطب است که ممکن است اظهارات بیان‌شده خلاف واقع باشد به این معنا که صحت و سقم گفته‌های یادشده از سوی طرف‌ها (خانم/ آقا) را قبول ندارد. همچنین، در پیکره حاضر مواردی از کاربرد فعل‌های وجهیت‌نما دیده شد که بیشترین فراوانی (۲۱) مربوط به فعل «به نظر می‌رسد» است. این فعل به‌طور عمده در بخش پایانی نظریه داور و به‌عنوان اعلام نتیجه نهایی استفاده می‌شود:

(۴) چنین به نظر می‌رسد که با توجه به شرایط به‌وجودآمده و توافق طرف‌ها واقعه طلاق راهی است که طرف‌ها انتخاب نموده‌اند.

۵-۱-۲. یقین‌نمایی

از آنجا که هر نظریه یا نکته‌ای که در گزارش‌های داوری بیان می‌شود منوط به قضاوت و پذیرش قاضی است یقین‌نماها کمک زیادی به اقناع مخاطب می‌کنند و همان‌گونه که چیمستانگ (2017) نیز بیان می‌دارد، یقین‌نماها با تقویت موضع کنونی دیگر دیدگاه‌های جایگزین را تضعیف می‌کنند و از این حیث عملکردی متضاد با تردیدنماها دارند. برخلاف تردیدنماها، یقین‌نماها به نویسنده یا گوینده این امکان را می‌دهند که تعهد، میزان اعتبار و قطعیت گفته‌های خود را در زبان رمزگذاری کند.

---

[۱] محمول‌های بیانی (به‌عنوان محمول‌های متممی) مبین موقعیتی هستند که در آن یک فاعل عامل اطلاعاتی را منتقل می‌کند. بند متممی در این ساختار بیانگر اطلاعات منتقل‌شده و محمول بیانی نوع یا شیوه انتقال را توصیف می‌کند و همچنین می‌تواند ارزیابی از دیدگاه گوینده (در مقابل دیدگاه فاعل) درباره صحت گزاره رمزگذاری شده در متمم ارائه دهد. محمول‌های بیانی می‌توانند نقل قول مستقیم یا غیرمستقیم ارائه دهند. در صورت اول کلمات واقعی گوینده را نقل می‌کنند و در صورت دوم نقل قول با درجات مختلفی از نقطه نظر گوینده (یعنی کسی که نقل می‌کند) همراه است (Noonan, 2007: 121).

[۲] این علامت به این معنا است که بخش اضافی از مثال حذف شده است.

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

جدول ۴- فراوانی یقین‌نماها در نظریه‌های داوری

Table 4- Frequency of boosters in arbitration reports

مقوله‌ها	مصداق‌ها	فراوانی در ۱۰۰۰ واژه
فعل کمکی وجهی (۲)	باید (۲)	۰/۲۷
قید (۷۵)	اصلاً (۲)، واقعاً (۱)، نهایت تلاش (۴)، فقط (۷)، به کرات (۲)، به‌هیچ‌وجه/ گونه/ عنوان (۱۰)، هیچ (۱۲)، شدیداً (۹)، کاملاً (۱)، مکرر (۳)، صرفاً (۲)، به‌طور قطع یقین (۱)، به‌طور کامل (۱)، دیگر (۵)، قویاً (۱)، تنها (۱۱)، بارها (۳)	۱۰/۱۴
صفت (۱۸)	ضروری (۳)، شدید (۵)، عدیده (۸)، قطعی/ قطعیت (۳)	۲/۴۳
فعل (۴)	اصرار (بر جدایی) دارد (۴)	۰/۵۴
جمع	۹۹	۱۳/۳۹

همان‌گونه که در جدول (۴) نیز قابل مشاهده است، در پیکر حاضر مجموع (۹۹) عنصر زبانی بیانگر قطعیت گزاره‌های بیان‌شده توسط داور است. عمده این نشان‌گرها شامل قیدهای تشدید (۵)، عبارت‌های قیدی (۶) و صفت‌های وصفی و محمولی (۷) است.

(۵) الف. وی دیگر حاضر به ادامه زندگی مشترک نیست.

ب. قویاً با طلاق ایشان مخالفت دارم.

پ. زوجه فقط تأکید بر طلاق گرفتن نیمی از مهریه را دارد.

ت. ایشان در دادخواست‌های اولیه خود تنها مهریه را مطالبه نموده بودند.

ث. او شدیداً مخالف بر جدایی و طلاق است.

(۶) الف. با توجه به داشتن یک فرزند دختر به‌هیچ‌عنوان طلاق را در خصوص این زوج راه‌حل نهایی ندانستم.

ب. هر دو طرف به‌طور قطع یقین قصد جدایی دارند.

پ. [.....] سپس شش دانگ آن را به‌طور کامل به نام ایشان انتقال داده است.

(۷) الف. این رفتار زوجه باعث دلزدگی زوج گردیده و نسبت به ایشان کراهت شدید دارد.

ب. ایشان علاوه بر اعتیاد و حمل مواد مشکلات عدیده‌ی فراوانی دارد.

پ. با توجه به شرایط روحی زوجه و فرزند ایشان واقعه طلاق ضروری به نظر می‌رسد.

ت. تصمیم ایشان قطعی است.

همچنین، در مجموع داده‌ها چهار مورد فعل «اصرار داشتن» مشاهده شد که به نوعی گزاره مطرح‌شده را برجسته می‌نماید:

(۸) الف. این بلاتکلیفی دو ساله زوجه را در عسر و حرج قرار داده است و زوجه اصرار به طلاق دارد.

ب. زوجه اصرار بر گرفتن طلاق و جدایی از همسرش و گرفتن نیمی از مهریه اش را دارد و حاضر به بازگشت به زندگی مشترک با آقای ب.ر نیست.

۵-۱-۳. نگرش‌نمایی

این راهبرد تعاملی شامل نشان‌گرهایی می‌شود که نگرش داور (اعم از مثبت یا منفی) را نسبت به روایت مطرح‌شده توسط زوج‌ها نشان می‌دهد. بررسی‌ها مؤید آن است که از مجموع ۳۶ گزارش مورد بررسی تنها ۳ نمونه حاوی عباراتی هستند که بیانگر نگرش مثبت داور به

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

ادامه زندگی مشترک زوج‌ها هستند:

(۹) الف. اختلاف فی‌مابین صرفاً براساس پاره‌ای از مشکلات پیش‌پاافتاده بوده که فی‌مابین قالب اقشار جامعه جاری است.

ب. لذا طلاق به‌عنوان آخرین راه‌حل رفع‌کننده مشکل طرف‌ها نبوده و بلکه با قدری تأمل تلاش و حضور نزد مشاورین متخصص به راحتی می‌توان مشکلات را حل و یک زندگی در سایه آرامش تشکیل داد.

پ. از طرفی زوج اظهار می‌دارد که مایل است به زندگی مشترک برگردد و به‌خاطر وجود فرزند مشترک دوباره کانون خانواده را گرم نگه دارد.

نمونه‌های مطرح‌شده مربوط به دو گزارش داوری هستند. فراوانی کم این‌گونه نگرش‌نماهای مثبت در پیکره مسئله‌ای دور از تصور نیست؛ زیرا به‌طور طبیعی زمانی اختلاف بین زوج‌ها به مرحله دادگاه و داوری می‌رسد که هرگونه سازش و صلح ممکن نیست. بنابراین، وقوع بسیار پایین این نگرش‌نماها قابل توجیه است.

جدول ۵- فراوانی نشان‌گرهای نگرش در نظریه‌های داوری

Table 5- Frequency of attitude markers in arbitration reports

	مقوله‌ها	مصداق‌ها	فراوانی در ۱۰۰۰ واژه
نگرش‌نمای مثبت (۳)	صفت‌ها و قیدهای مثبت (۳)	مشکلات پیش‌پاافتاده (۱)، به‌راحتی (۱)، کانون گرم خانواده (۱)	۰/۴
نگرش‌نمای منفی (۸۲)	فعل‌های منفی (۲۹)	امکان‌پذیر/ مقدور/ ممکن نمی‌باشد (۲۶)، به نفع نیست (۳)	۳/۹۲
	صفت، قید، گروه‌های صفتی، قیدی و اسمی (۵۳)	متأسفانه (۴)، با کمال تأسف (۳)، خارج از شأن (۳)، غیرممکن/ متعارف/ شرعی (۵)، سوء رفتار (۸)، بیم ضرر آبرویی (۲)، نامتعارف (۲)، کراهت (۷)، تحت هیچ شرایطی (۳)، خلاف شأن (۱)، سلب اعتماد (۳)، مجهوالمکان (۱)، نامعلوم (۱)، عدم امکان سازش (۱)، مفسده (۲)، ناممکن (۷)	۷/۱۷
جمع		۸۵	۱۱/۵۰

همان گونه که در جدول (۵) نیز نمایان است، نشان‌گرهای نگرش در قالب ساخت‌های زبانی گوناگونی ابراز می‌شوند. داور با کاربرد هر یک از صورت‌های مذکور دیدگاه یا نقطه نظر خود را پیرامون مسائل موجود میان زوج‌ها بیان می‌کند. نشان‌گرهای نگرش براساس جنبه‌های معنایی و کاربردی آن‌ها قابل تقسیم به سه دسته هستند: نخست شامل نشان‌گرهایی می‌شوند که شخص (شخصیت) خانم یا آقا را هدف قرار می‌دهند؛ به عبارت دیگر، در شخصیت هریک از زوج‌ها از دید داور مشخصه یا ویژگی وجود دارد که ادامه زندگی را ناممکن می‌سازد و داور با اتکا به آن‌ها نظر خود را مبنی بر عدم امکان ادامه زندگی ارائه می‌دهد.

(۱۰) الف. با توجه به مشکلات عدیده از جمله اعتیاد زوج و همچنین سوء رفتار و سوء معاشرت نام برده [....].

ب. زوج رفتارهای خارج از شأن هر انسان با استفاده از الفاظ زشت و رکیک به زوجه و خانواده‌اش را مورد توهین و تهدید قرار داده است.

پ. رفتار وی در طی سالیان متمادی باعث سلب اعتماد زوجه گردیده است.

دسته دوم، نشان‌گرهای نگرش به جنبه‌های عمومی و قراردادهای اجتماعی معمول تکیه دارند. به عبارت دیگر، داور برحسب مشکلات شرعی اجتماعی یا عرفی که ممکن است در اثر عدم صدور رأی طلاق صادر شود با استفاده از نشان‌گرهای نگرش مواضع خود را برجسته می‌کند:

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

(۱۱) الف. عدم هرگونه تمایل از جانب زوجین برای ادامه زندگی مشترک به لحاظ بیم ضرر جانی و آبروی، به نظر می‌رسد جدایی تنها راه حل باشد.

ب. برای جلوگیری از مفسده ادامه شرایط به‌وجودآمده به نفع هیچ‌یک از طرف‌ها نیست.

پ. زوج با رفتار غیرمتعارف و ارتباط‌های غیرشرعی مکرر و طولانی‌مدت با اشخاص داشته که موجب اختلاف خانوادگی گردیده است.

ت. زوجه [....] تهدید نمود که در صورت اجبار به ادامه زندگی ممکن است دست به خودکشی بزنند.

دسته سوم، نیز نشان‌گرهایی هستند که احساسات یا استنباط شخصی داور را نسبت به نتیجه مذاکره با طرف‌ها نشان می‌دهد:

(۱۲) الف. چندین ساعت مذاکرات متعدد با طرف‌ها برای اصلاح ذات‌البین تلاش نمودم که متأسفانه با توجه به کراهت شدید زوجه نسبت به زوج نتیجه مثبتی در بر نداشت.

ب. صلح و سازش از سوی زوجه مقدور نیست.

قلی فامیان (۱۳۹۳) کاربرد نشان‌گرهای نگرش منفی را در نقدهای علمی/ ادبی به‌مثابه تهدید وجههٔ مؤلف می‌داند و حفظ ادب کلامی را توأمان با نقد اثر موضوعی حساس می‌داند. بیان هم‌زمان نقاط ضعف و قوت یکی از کنش‌های حافظ وجهه مؤلف در گفتار منتقدان است. در بافت حقوقی و به‌طور خاص گفتمان نظریه داوری نشان‌های اندکی از نگرش مثبت یافت می‌شود (دلیل آن هم توضیح داده شد) و در مقابل داوران به‌صورت آشکار نگرش‌ها و ارزیابی‌های منفی خود را به مخاطب ارائه می‌دهند؛ زیرا قاضی به‌عنوان مخاطب نظر صریح و بی‌حاشیه ایشان را خواستار است.

۵-۱-۴. خودنمایی

ارجاع به خود در گزارش‌های داوری در قالب انواع ضمایر اول شخص مفرد و (گاهی) جمع ابراز می‌شود. ضمایر اول شخص صورت‌های زبانی هستند که از آن‌ها تعبیر به خود بیانگر[1] می‌شود و نشان‌گر گوینده/ نویسنده‌ای هستند که در جایگاه موضع‌گیری است (Du Bois 2007: 143 ; Warner-Garcia 2012) و با کاربرد این ضمایر هویت، دیدگاه معرفت‌شناختی، عاملیت، وابستگی و مسئولیت خود را در گفتمان شکل می‌دهد (Englebretson, 2007) و به همین دلیل اظهاراتی که با عاملیت این ضمایر گفته می‌شوند جنبه ذهنی و شخصی‌تری دارند (Van Hell et al. 2005).

جدول ۶- فراوانی ضمیرهای شخصی در نظریه‌های داوری

Table 6- Frequency of personal pronouns in arbitration reports

مقوله‌ها	مصداق‌ها	فراوانی در ۱۰۰۰ واژه
ضمایر و عناوین شخصی (۳۷)	بنده (۳)، اینجانب (۳۰)، اینجانبان (۴)	۷/۵۸۴
شناسه‌های شخصی (۵۸)	(_م)، (یم)	۲/۰۲
ضمایر در ساختار اضافه (۱۵)	تلاش خود (۶)، نظریهٔ خود (۳)، نظریهٔ داوری خود (۴)، ضمن معرفی خود (۲)	
جمع	۱۱۰	۱۴/۸۸

در پیکره پژوهش حاضر داوران عمدتاً از ضمایر شخصی و شناسه‌های متصل به فعل برای ارائه کنش‌های انجام‌شده در قبال سازش میان زوج‌ها (مثال) و نیز اعلام نتیجه یا نظر نهایی خود پیرامون سازش یا عدم سازش آن‌ها استفاده می‌کنند (۱۳). گاهی نیز داور نمی‌تواند با خانم یا آقا تماس برقرار کند و به همین دلیل با داور آن‌ها مشورت و نتیجه آن را در قالب اظهاراتی که از سوی هر دوی ایشان است به قاضی منتقل می‌کند و به همین دلیل از ضمایر اول شخص جمع استفاده می‌کند (۱۴).

[1] self-expressive

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

(۱۳) الف. علی‌حال اینجانب طبق وظیفه شرعی و قانونی طی چندین جلسه و چندین ساعت مذاکرات متعدد با طرف‌ها برای اصلاح ذات‌البین تلاش نمودم.

ب. اینجانب م.ه در مورخ هفتم شهریور با آقای د.ی تماس تلفنی برقرار کرده و ضمن معرفی خود به‌عنوان داور ایشان خواهان ملاقات حضوری با نام‌برده شدم.

پ. لذا اینجانب به‌عنوان داور زوج خواستار صلح و سازش و بازگشت زوجین به زیر سقف مشترک می‌باشم.

(۱۴) علی‌حال اینجانب به‌عنوان داور زوجه به‌همراه داور زوج برای صلح و سازش نهایت تلاش خود را نموده؛ ولی زوجین حاضر به سازش نشدند، لذا ا اینجانبان نظر بر عدم امکان سازش طرف‌ها داریم.

همچنین، کاربرد ضمیر «خود» در ساختارهای اضافی مانند مثال‌های (۱۵) نیز مشاهده می‌شوند:

(۱۵) الف. تمام سعی و تلاش خود را برای سازش بین زوجین انجام دادم.

ب. اینجانب ح.م پس از وصول بر قبول امر داوری نظریه خود را به شرح ذیل معروض می‌دارم.

۵-۲. مشارکت جویی

راهبرد مشارکت جویی به چگونگی بازنمایی مخاطب در گفتمان می‌پردازد. به عبارتی دقیق‌تر، شیوه‌هایی هستند که نویسنده از آن‌ها برای شرکت دادن خواننده در گفتمان استفاده می‌کند. نکته‌ای که باید بدان اشاره شود آن است که در بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده پیرامون موضع‌گیری و مشارکت‌جویی ژانرهای نوشتاری علمی مدنظر بودند و در واقع نویسنده خود نقش محوری در جهت‌دهی به متن/ گفتمان داشته است. در پژوهش حاضر مشارکین اصلی داور به‌عنوان نویسنده و قاضی به‌عنوان مخاطب وجود دارند و رابطه آن‌ها نیز تحت تأثیر رابطه قدرت است به گونه‌ای که داور سعی در حفظ وجهه (و جایگاه) مخاطب دارد و نمود آن نیز در نوشتار وی منعکس است. جدول (۲) مؤید آن است که از بین انواع راهبردهای مشارکت‌جویی در نظریه‌های داوری تنها می‌توان قائل به وجود دو راهبرد ضمیرخواننده (با ۳۶ وقوع) و دانش مشترک (با ۲۱ وقوع) بود. در ادامه پیرامون هریک توضیح داده خواهد شد.

۵-۲-۱. ضمیر خواننده

یکی از شیوه‌های بازنمایی مخاطب در گفتمان استفاده از ضمیر خواننده است به این صورت که نویسنده با کاربرد ضمایر یا عناوین مخاطب را به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم در گفتمان شرکت می‌دهد. در بخش سوم به نقش محوری ضمیر «ما» یا دیگر گونه‌های آن همانند ضمیر متصل اشاره شد و نقش کاربردشناختی آن نیز مورد بحث قرار گرفت. در گزارش‌های داوری هیچ‌گونه مصداقی از ضمیر «ما» یا نمونه‌هایی از یکی‌انگاری نویسنده و مخاطب در پیکره مشاهده نشد. ضمیر مخاطب در مجموع داده‌های پژوهش حاضر ۶ مورد ضمیر متصل «-تان» مشاهده شد که مستقیماً قاضی را مخاطب قرار می‌دهند. در بقیه موارد نیز از واژه «حضور» به تنهایی استفاده شده است که کاربردی رسمی دارد و به نوعی کنش حفظ فاصله نیز محسوب می‌شود. در واقع، «حضور» مجاز از «حضور شما» است[۱]. عدم وجود ضمیر مشترک (ما و انواع بازنمایی‌های آن مثل ضمیر متصل و غیره) در نظریه‌ها به دلیل ماهیت خاص ژانر قضایی است، بدین شکل که بین مشارکین توازن قدرتی وجود ندارد و قدرت به صورت یک سویه از قاضی به مشارکین اعمال می‌شود و این مسئله چه در گونه گفتاری و چه نوشتاری نیز در نظر گرفته می‌شود. از طرفی نیز برخلاف دیگر ژانرهای نوشتاری اعم از علمی، ادبی و غیره هدف داور اثبات مسئله یا اقناع مخاطب نیست، بلکه قرار است گزارشی بی‌طرفانه از رویداد خاصی باشد در نتیجه نیازی به هم‌ذات‌پنداری یا یکی‌انگاری با مخاطب نیست.

(۱۶) الف. لذا نظریه برای اقدامات مقتضی به حضورتان کتبی ارسال می‌گردد.

ب. نظریه داوری برای هرگونه اقدام مقتضی به حضور تقدیم می‌گردد.

[۱] لازم به یادآوری است در بخش معرفی نظریه داوری که به معرفی داور اختصاص دارد، داور قاضی را مشخصاً مورد خطاب قرار می‌دهد و از آنجا که این بخش‌ها به دلیل تشابه از پیکر حذف شده‌اند در اطلاعات آماری لحاظ نمی‌شوند.

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

۵-۲-۲. دانش مشترک

در بخش(۳) اشاره شد که منظور از دانش مشترک کاربرد عباراتی است که نشان‌دهنده اطلاعات مشترک مفروض میان نویسنده و خواننده هستند. شیوه بازنمایی دانش مشترک در ژانر حقوقی و به‌طور خاص در گزارش‌های داوری متفاوت از ژانرهای دیگر چون علمی/ دانشگاهی است. در نظریه‌های داوری گزاره‌هایی مطرح می‌شود که دارای ارزش حقوقی است. به عبارت دیگر، داور با آگاهی از بار حقوقی آن‌ها سعی در برجسته‌سازی آن‌ها در ذهن مخاطب (قاضی) دارد. یعنی هر دوی نویسنده و خواننده دارای دانش مشترکی از آن‌ها هستند. برای نمونه تأکید بر داشتن اعتیاد یکی از مواردی است که می‌تواند واقعه طلاق را مسلم و تسریع کند، به همین شیوه نیز دلایل دیگری از جمله وجود حکم‌های محکومیت قطعی، عدم پرداخت نفقه، سوء رفتار و معاشرت و غیره از جمله مسائلی هستند که در گزارش داوری برای تسریع در صدور حکم قاضی استفاده می‌شوند:

(۱۷) الف. بر اظهارات زوجه در عسر و حرج شدید ناشی از اعتیاد زوج و متواری بودن زوج از سال ۱۳۹۸ نامبرده در منزل پدری اش به سر می‌برد و بلاتکلیف است و تا به امروز نفقه به وی پرداخت ننموده است حکم جلب‌هایی که در این سال‌ها تمدید گردیده است مؤید حرف‌های زوجه است.

ب. پرونده در شعبه دادگاه خانواده زمانی که زوج دادخواست تمکین داده است سوء رفتار و معاشرت آن طی دادنامه تمکین ثابت و رأی به نفع زوجه صادر گردیده است.

عدم وجود دیگر راهبردهای مشارکت‌جویی نظیر دستورالعمل، پرسش و جنبه‌های شخصی را می‌تواند در قالب دو دلیل خلاصه نمود. نخست ژانر خاص حقوقی و دیگر وجود رابطه یک‌سویه قدرت قاضی←داور دانست که به موجب آن داور در جایگاهی نیست که بتواند قاضی را مورد پرسش واقع دهد یا به انجام دستورالعملی وا دارد.

براساس مطالب بیان‌شده می‌توان چنین بیان داشت که عناصر تعامل اعم از موضع‌گیری و مشارکت‌جویی نقشی محوری در شکل‌دهی به گفتمان نظریه‌های داوری دارند.

۵-۳. داوری‌های تخصصی

یکی دیگر از یافته‌های پژوهش حاضر که شایسته بیان است تفاوت میان نوع نگارش نظریه‌های تخصصی و غیرتخصصی است. همان‌گونه که پیش‌تر هم بدان اشاره شد، نظریه‌های تخصصی توسط داوران منتخب دادگاه و نظریه‌های غیرتخصصی توسط داوران منتخب طرف‌ها (خانم/ آقا) نگاشته می‌شود. پس از مصاحبه مستقیم با قاضی(های) شعبه خانواده چنین محرز شد که آن‌ها اعتبار بیشتری برای گزارش‌های تخصصی قائل هستند. دلیل اصلی آن نیز نوع نگارش و توصیف مسائل بین زوج‌ها است. مقایسه هر دو نوع گزارش داوری نشان می‌دهد که مجموع واژه‌های مورداستفاده در ۱۸ داوری تخصصی ۴۵۶۰ و مجموع واژه‌های مورداستفاده در داوری‌های غیرتخصصی ۲۸۳۱ است. به عبارتی، واژه‌های گزارش‌های تخصصی تقریباً دو برابر گزارش‌های غیرتخصصی هستند. دلیل آن را می‌توان در عدم تجربه و آگاهی داوران غیرمتخصص در چگونگی نگارش گزارش داوری دانست. به عبارتی دقیق‌تر، داوران غیرمتخصص از مسائل حقوقی که می‌تواند تأثیری در ادامه روند پرونده داشته باشد، آگاهی کافی ندارند و همچنین، در اکثر مواقع به دلیل جانبداری از هریک از طرف‌های درگیر در پرونده تنها به ذکر نتیجه سازش یا عدم سازش (در تمامی داده‌های پژوهش نظر بر عدم سازش بود) اکتفا می‌کنند و تشریح دقیق مسائل موجود میان زوج‌ها اولویت آن‌ها نیست. البته باید در نظر داشت که بخش زیادی از داوری‌های تخصصی نیز به‌صورت نقل قول از طرفین (خانم/ آقا) است.

۶. نتیجه‌گیری

در بخش حاضر تلاش می‌شود تا به دو پرسش پژوهش که در بخش مقدمه مطرح شد، پاسخ داده شود و از این رهگذر برخی مسائل مهم نظری را براساس مقوله‌بندی‌های اررزشی/ موضع‌گیری مورد بحث قرار گیرد. نخستین پرسش پژوهش حاضر چگونگی موضع‌گیری داوران

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

در نظریه‌های داوری است. به عبارتی دیگر، داوران از چه منابعی برای ارزیابی رفتار زوج‌ها و رویدادهای مربوط به زندگی آن‌ها در روایت خود استفاده می‌کنند؟ بررسی داده‌ها نشان می‌دهد که داوران در نظریه‌های داوری خود به‌طور عمده از انواع نشان‌گرهای موضع‌گیری چون تردیدنماها، یقین‌نماها، نشان‌گرهای نگرش و ضمایر اول شخص (متصل و منفصل) استفاده می‌کنند. این نشان‌گرها می‌توانند در قالب گروه‌های واژگانی (فعلی، صفتی، قیدی) یا عناصر دستوری مانند ضمایر بیان شوند. همچنین، مشاهده شد که در گزارش‌های مذکور عناصر زبانی وجود دارند که مبین مشارکت‌جویی (به‌عنوان یک راهبرد خواننده‌محور) هستند. این عناصر شامل مقوله‌های ضمیر خواننده و دانش مشترک هستند. در پاسخ به پرسش دوم پژوهش حاضر مبنی بر میزان فراوانی هریک از عناصر زبانی موضع‌گیری و مشارکت‌جویی نیز محاسبات کمی و آماری مؤید آن است که عناصر خودنما و نشان‌گرهای نگرش به ترتیب دارای بیشترین و کمترین میزان وقوع در بین انواع شیوه‌های ابراز موضع هستند. خودنمایی شیوه‌ای است که نویسنده با اتکا به آن حضور خود را در متن برجسته می‌سازد و در پیکره پژوهش حاضر در قالب انواع ضمایر شخص و شناسه‌های فعلی شخص اول شخص مفرد (و گاهی جمع) مشاهده می‌شود. دلیل کاربرد بیشتر این نشان‌گر نسبت به دیگر نشان‌گرها آن است که در نظریه‌های داوری، داور سعی دارد براساس مسئولیتی که از جانب قاضی به وی محول گشته است، کنش‌های انجام‌شده در قبال زوج‌ها برای ایجاد سازش بین آن‌ها را در نظریه خود منعکس نماید و از این طریق نیز بر نتیجه داوری خود صحه گذارد. تمامی نشان‌گرهای موضع از جمله کاربرد ضمیر اول شخص ابزارهایی برای اقناع مخاطب (قاضی) هستند. در خصوص نشان‌گرهای نگرش نیز باید گفته شود که فراوانی نسبتاً کم این گونه از نشان‌گرها در قیاس با سایر نشان‌گرها به این دلیل است که گاهی نمی‌توان مرز شفاف و قاطعی میان انواع نشان‌گرها داشت، چراکه برای نمونه یک ساختار زبانی ممکن است در یک بافت مبین نگرش مثبت و در بافت دیگر بیانگر نگرش منفی باشد. برای نمونه، کاربرد نقل قول در ژانرهای علمی می‌تواند بر اعتبار و صحت گفته‌های نویسنده بیافزاید، در حالی که در نظریه‌های داوری نوعی تردیدنمایی محسوب می‌شوند و به‌صورت غیرمستقیم عدم اطمینان نویسنده را از گزاره‌های بیان‌شده نشان می‌دهند. در پیکره پژوهش حاضر فراوانی نشان‌گرهای مثبت تنها در سه مورد خلاصه شدند که دلیل آن نیز گفتمان خاص این نظریه‌ها است، چراکه عمدتاً زمانی نظر داور ملاک قرار می‌گیرد که احتمال سازش میان زوج‌ها کم باشد. نگرش‌نماهای منفی نیز در تمامی گزارش‌ها دارای سه هدف عمده است: هدف قرار دادن شخصیت زوج‌ها، عواقب ناشی از عدم صدور حکم طلاق و اعلام نظر شخصی داور. در خصوص نشان‌گرهای مشارکت نیز در پیکره تنها می‌توان قائل به دو نوع ضمیرخواننده و دانش مشترک بود، چراکه دیگر راهبردهای مشارکت‌جویی چون پرسش، جملات امری و جنبه‌های شخصی به نوعی کنش‌های زبانی تهدید وجهه قلمداد می‌شوند به این صورت که جایگاه و وجهه قاضی را به‌عنوان مشارک دارای قدرت لحاظ نمی‌کنند. همچنین چنین محرز شد که میزان واژه‌های به‌کاربرده‌شده در گزارش‌های تخصصی تقریباً دو برابر گزارش‌های غیرتخصصی هستند. گزارش‌های غیرتخصصی عمدتاً در بردارنده نتیجه و نظر کلی داور در مورد اختلاف موجود میان زوج‌ها است و به‌طور طبیعی نمی‌تواند اطلاعات کافی به قاضی برای تصمیم‌گیری بهتر منتقل نمایند در نتیجه به نظر می‌رسد نظریه‌های تخصصی دارای کفایت تحلیلی و تبیینی بیشتری در خصوص مسائل موجود میان زوج‌ها باشند.

تشکر و قدردانی

جستار حاضر بخشی از طرح پژوهشی (وابسته به دانشگاه الزهرا (س)) است که به مطالعه «گفتمان قضایی» به‌طور عام و «پرسش و کارکرد آن در گفتمان قضایی» به‌طور خاص می‌پردازد. از حفاظت کل دادگستری استان لرستان و شهرستان دورود و همچنین شعبه خانواده دادگستری شهرستان دورود کمال تشکر را داریم. بی‌شک بدون همکاری ایشان انجام پژوهش حاضر میسر نبود.

منابع فارسی

حاتمی، پدرام؛ آقاگل‌زاده، فردوس؛ رهبر، بهزاد و اروجی، محمدرضا. (۱۴۰۱). واکاوی مؤلفه‌های گفتمان‌مدار و میزان رازگونگی متن قراردادهای تسهیلات بانکی از منظر تحلیل گفتمان حقوقی و بُعد شناختی گفتمان. *جستارهای زبانی ۱۳* (۴)، ۲۵۷-۲۸۲.

عباس‌زاده، فرنگیس و گرجیان، بهمن. (۱۴۰۱). الگوهای گفتمانی بین قضات و متهمان در دادگاه‌های کیفری. *زبان پژوهی ۱۴* (۴۵)، ۳۳-۶۱.

نجفی، پریسا و حق‌بین، فریده. (۱۴۰۱). تحلیل گفتمان نظریه کارشناسی در دادگاه. *زبان شناخت ۱۳* (۱)، ۳۰۷-۳۳۴.

قلی فامیان، علی‌رضا. (۱۳۹۳). موضع‌گیری و مشارکت‌جویی در مقالات نقد کتاب‌های ادبیات فارسی. *جستارهای زبانی ۷* (۲۶): ۲۳-۴۸.

References

Abdi, R., Tavangar-Rizi, M., & Tavakoli, M. (2010). The cooperative principle in discourse communities and genres: A framework for the use of metadiscourse. *Journal of Pragmatics 42*, 1669-1679

Abbaszadeh, F., & Gorjian, B. (2022). Examining discoursal patterns among judges and defendants in criminal courts. *Zabanpazhuhi (Journal of Language Research) 14*(45), 33-61. [In Persian]

Bakhtin, M. (1986). The Dialogic Imagination: Four Essays. M. Holquist (Ed.), *The Dialogic Imagination* (pp. 259-422). Austin: University of Texas Press.

Bednarek, M. (2006) *Evaluation in Media Discourse: Analysis of a Newspaper Corpus*. New York: Continuum.

Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. and Finegan, E. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Longman.

Biber, D., & Zhang, M. (2018) Expressing evaluation without grammatical stance: Informational persuasion on the web. *Corpora 13*(1), 97– 123.

Chaemsaithong, K. (2017). Evaluative stancetaking in courtroom opening statements. *Folia Linguistica 51*(1), 103–132.

Conrad, S., & Biber, D. (2000). Adverbial marking of stance in speech and writing. In S. Hunston & G. Thompson (Eds), *Evaluation in text: Authorial stance and the construction of discourse* (pp. 56–73). Oxford: Oxford University Press.

Du Bois, J. (2007). The stance triangle. In R. Englebretson (Ed.), *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction* (pp. 139–182). Amsterdam: John Benjamins.

Englebretson, R. (2007). Grammatical resources for social purposes: Some aspects of stancetaking in colloquial Indonesian conversation. In R. Englebretson (Ed.), *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction* (pp. 69–110). Amsterdam: John Benjamins.

Friginal, E. (2009). *The language of outsourced call centers: A corpus- based study of cross- cultural interaction*. Philadelphia, PA: John Benjamins.

Gales, T. (2021). 'Prison has been a proper punishment': Investigating stance in forensic and legal contexts. In M. Coulthard, A. May and R. Sousa-Silva (Eds), The *Routledge Handbook of Forensic Linguistics Routledge* (pp. 675-694). New York: Routledge.

Gholi Famian, A. (2014). Stance and Engagement in Book Reviews of Persian Literary Books. *Language Related Research 7*(26), 23-48. [In Persian]

Halliday, M. A. K. (2013). Meaning as choice. In L. Fontaine, T. Bartlett & G. O'Grady (Eds.), *Systematic functional linguistics: Exploring choice* (pp. 15–36). Cambridge: Cambridge University Press.

Hatami, P., Aghagolzadeh, F., Rahbar, B., & Orooji, M. (2022). An investigation on the socio-semantic components and the amount of mystification of bank's facility contracts regarding the forensic linguistics approach and the cognitive dimension of discourse. *Language Related Reseash 13*(4), 257-282. [In Persian]

Heffer, C. (2005). *The Language of Jury Trial*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Holmgreen, L., & Vestergaard, T. (2009). Evaluation and audience acceptance in biotech news texts. *Journal of Pragmatics 41*, 586–601.

Huebler, A. (1983). *Understatements and hedges in English*. Amsterdam: John Benjamins.

Hunston, S. (2011). *Corpus approaches to evaluation: Phraseology and evaluative language*. New York: Routledge.

Hyland, K. (1996). Writing without conviction? Hedging in scientific research articles. *Applied Linguistics 17*, 433–454.

Hyland, K. (1998). Boosting, hedging and the negotiation of academic knowledge. *Text 18*, 349–382.

Hyland, K. (2001a). Bringing in the reader: Addressee features in academic writing. *Written Communication 18*(4), 549–574.

Hyland, K. (2001b). Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles. *English for Specific Purposes 20*, 207–226.

Hyland, K. (2002). What do they mean? Questions in academic writing. *Text 22*(4), 529–557.

Hyland, K. (2005). Stance and engagement: A model of interaction in academic discourse. *Discourse Studies 7*, 173–192.

Hyland, K. (2008). Disciplinary voices: Interactions in research writing. *English Text Construction 1*, 5–22.

Ivanic, R. (1998). *Writing and identity: The discoursal construction of identity in academic writing*. Amsterdam: John Benjamins.

Najafi, P., & Haghbin, F. (2022). Discourse analysis of "expert theory" in trial. *Language Studies 13*(1), 307-334. [In Persian]

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779

Noonan, M. (2007). Complementation, Language Typology and Syntactic Description. T. Shopen (Ed), *Language Typology* (pp. 52-150). Cambridge: Cambridge University Press.

Martin, J. R. (2000). Beyond exchange: APPRAISAL systems in English. In S. Hunston & G. Thompson (Eds.), *Evaluation in text: Authorial stance and the construction of discourse* (pp. 142–175). Oxford: Oxford University Press.

Martin, J. R., & White, P. R. R. (2005) *The language of evaluation: Appraisal in English*. New York: Palgrave/ Macmillan.

McMenamin, G. (2002). *Forensic linguistics: Advances in forensic stylistics*. London: CRC Press.

Rauniomaa M. (2008). Recovery through repetition. Returning to prior talk and taking a stance in American-English and Finnish conversations. *Acta Universitatis Ouluensis* B85. Oulu. [urn.fi/urn:isbn:9789514289248].

Simpson, P. (1993). *Language, ideology and point of view*. London: Routledge.

Szczyrbak, M. (2014). Stancetaking strategies in judicial discourse: Evidence from us supreme court opinions. *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis 131*(2014), 91–120.

Szczyrbak, M. (2016) Say and stancetaking in courtroom talk: A corpus- assisted study. *Corpora 11*(2), 143– 168.

van Hell, J., Verhoeven, L., Tak, M., & Van Oosterhout, M. (2005). To take a stance: A developmental study of the use of pronouns and passives in spoken and written narrative in expository texts in Dutch. *Journal of Pragmatics 37*, 239–273.

Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice: New tools for critical discourse analysis*. Oxford University Press.

Warner-Garcia, Sh. (2012). What's up with y'all? Sociopragmatic versatility in the "battle of pronouns". *Texas Linguistics Forum 55*, 72–79.

https://doi.org/10.22108/jrl.2023.138333.1779